

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl samosoudkyní JUDr. Danou Černou v právní věci

žalobkyně: X
bytem X
zastoupena obecným zmocněncem X
bytem X

proti
žalované: Česká správa sociálního zabezpečení
sídlem Křížová 1292/25, 150 00 Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 20. 7. 2023, č. j.: X

takto:

- I. Žaloba se zamítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobou podanou u Městského soudu v Praze se žalobkyně domáhala přezkoumání a zrušení rozhodnutí žalované ze dne 20. 7. 2023, č. j.: X (dále jen „*napadené rozhodnutí*“), jímž byly zamítnuty námitky proti rozhodnutí žalované ze dne 16. 5. 2023, č. j.: X, podle kterého žalobkyni ve smyslu § 31 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „*zákon o důchodovém pojištění*“), ve spojení se čl. 3 Smlouvy

Shodu s prvopisem potvrzuje X.

mezi Českou republikou a Ruskou federací o sociálním zabezpečení, vyhlášené jako sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 57/2014 Sb. m. s. (dále jen „*Smlouva*“), byla zamítnuta žádost o starobní důchod.

II. Obsah žaloby

2. Žalobkyně v podané žalobě uvedla, že žalovaná neprovedla navrhované důkazy k prokázání doby pojištění v zahraničí, a sice prezenčního studia v době mezi 31. 12. 1979 a 2. 7. 1980, výdělečné činnosti výkonu povolání mezi 8. 8. 1980 a 8. 2. 1988, jakož i náhradní doby pojištění kvůli péči o úplně bezmocného invalidního syna mezi 9. 2. 1988 a 6. 7. 1998. Jde-li o období od 7. 7. 1998 do X, žalobkyně plně podléhá české vnitrostátní úpravě na úseku důchodového pojištění a v době od 6. 7. 1998 do 31. 12. 1998 se má přihlížet k době náhradního důchodového pojištění vzhledem k synově invaliditě. Žalobkyně namítla postup v rozporu se zásadami dobré správy a porušení povinností k její osobě, když má postavení, „*jako by se jednalo o českého občana*“. Žalovaná porušila Úmluvu o právním postavení osob bez státní příslušnosti, vyhlášenou jako sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 108/2004 Sb. m. s. (dále jen „*Úmluva*“), zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „*zákon č. 91/2012 Sb.*“), a Smlouvu. Neprovedla lustraci výpisem z evidence obyvatel, čímž nezjistila právní postavení žalobkyně, neposoudila, zda se jedná o žadatele s mezinárodním prvkem, nevyžádala vyjádření příslušného orgánu Ruské federace k době pojištění a neumožnila žalobkyni nahlédnout do spisu před vydáním rozhodnutí.
3. Ke dni X činí doba důchodového pojištění 38 let a 134 dnů, ke dni 9. 9. 2023 dosáhla 39 let a 20 dnů, čímž žalobkyně splnila podmínku § 29 odst. 1 písm. k) zákona o důchodovém pojištění. Svou žádost o starobní důchod před dosažením důchodového věku žalobkyně doložila úředními listinami pro období od X do 24. 12. 1991 jako občanka SSSR s bydlištěm na území SSSR, od 25. 12. 1991 do 6. 7. 1998 jako občanka Ruské federace s bydlištěm na území Ruské federace, od 7. 7. 1998 do 8. 6. 2000 jako občanka Ruské federace s trvalým pobytem na území České republiky a od 9. 6. 2000 jako osoba bez státní příslušnosti s bydlištěm na území České republiky. Žalobkyně podléhá čl. 8 a 10 Ujednání mezi Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky a Ministerstvem práce a sociální ochrany Ruské federace k provádění Smlouvy mezi Českou republikou a Ruskou federací o sociálním zabezpečení ze dne 8. 12. 2011, vyhlášeného jako sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 58/2014 Sb. m. s., a čl. 2, 3, 4, 6 a 30 odst. 3 Smlouvy. Žalovaná sice sepsala žádost žalobkyně coby osoby s mezinárodním prvkem, ale mezinárodní prvek z řízení vyloučila, čímž žalobkyni ošidila o značnou část doby jejího pojištění. Je v rozporu s výslovným textem a teleologickým výkladem Smlouvy, pokud žalovaná Smlouvu vyložila tak, že ke dni X žalobkyně nesplnila podmínku českého nebo ruského občanství, a proto nemá nárok na dobu pojištění.

III. Vyjádření žalované a replika žalobkyně

4. Žalovaná ve vyjádření k žalobě uvedla, že posuzovala potřebné doby pojištění a dosažení stanoveného věku podle právního stavu, který byl v době podání žádosti. O žádosti nelze rozhodovat na základě již neplatných právních předpisů, takže ve věci žalobkyně již nebylo možné vycházet z období předcházejícího žádosti a rozhodovat dle právního stavu, který od zahájení řízení neexistoval. Žalobkyně je osobou bez státní příslušnosti, a tedy se na ni

Shodu s prvopisem potvrzuje X.

nevztahuje čl. 3 Smlouvy, nebylo proto potřebné obracet se na ruského nositele pojištění. Žalovaná mohla přihlédnout toliko k době zaměstnání získané podle tuzemských právních předpisů. Úmluva č. 108/2004 Sb. m. s. se na žalobkyni nevztahuje, neboť Ruská federace není jejím smluvním státem. Žalobkyně nepožádala o předložení podkladů pro výpočet důchodu, pročez je irelevantní námitka o neumožnění nahlédnutí do spisu. Žalovaná navrhla žalobu zamítnout jako nedůvodnou.

5. Žalobkyně v replice uvedla, že na základě zákona č. 91/2012 Sb. jí přísluší postavení, „*jako by se jednalo o českého občana*“, jež žalované určuje povinnost jednat s ní v agendě sociálního pojištění jako s českým občanem. Svým zákonným ustanovením Česká republika přiznala apatridům v agendě sociálního zabezpečení postavení českého občana, přičemž takovému posouzení se žalovaná vědomě vyhýbá. Žalovaná byla povinna přihlédnout k době pojištění před 31. 12. 1998, v žádném případě se nejedná o zpětné doplacení důchodu. Podle čl. 6 Smlouvy je pro žalovanou rozhodující nejen území, ale i doba, v níž byla činnost konána na jiném území.
6. Žalovaná v reakci na repliku konstatovala, že se § 28 odst. 3 zákona č. 91/2012 Sb. vztahuje na osoby bez státní příslušnosti, avšak toliko pro potřeby řízení v oblasti soukromého práva. Smlouva v případě občana bez státní příslušnosti neodkazuje na zákon č. 91/2012 Sb., nýbrž ve čl. 30 odst. 3 jasně stanoví aplikační podmínky. Smlouva nepřipouští žádné označení „*jako by se jednalo o českého občana*“ a důchodové pojištění je subsumováno pod právo veřejné.
7. V podání doručeném soudu dne 21. 2. 2024 žalobkyně sdělila, že Česká republika zaručila každému uchazeči o starobní důchod přihlédnutí k jeho době důchodového pojištění tak, jak určí cizí stát. Zákon č. 91/2012 Sb. žalobkyni nesporně definuje jako oprávněného žadatele o starobní důchod. Žalobkyně má trvalý pobyt v České republice od roku 1998, čímž ke dni podání žádosti značně převyšuje povinnou tříletou dobu ve čl. 7 odst. 2 Úmluvy č. 108/2004 Sb. m. s., když čl. 24 této úmluvy pojednává o oblasti sociálního zabezpečení. Jde-li o oblast důchodového pojištění, žalobkyně upozornila na § 7 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb. o vyloučení cizích států z pravomoci českých soudů.
8. V podání doručeném soudu dne 13. 5. 2024 žalobkyně poukázala na náleze Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. II. ÚS 2941/17, podle něhož kasační závaznost rozhodnutí ustupuje jen tehdy, pokud nižší soud zjistí další fakta, kterými bude věc dostatečně odlišena od původní podoby. Žalobkyně je k rozhodnému dni oprávněným žadatelem o předčasný starobní důchod a jedinou otázkou je výklad části V. čl. 30 odst. 3 Smlouvy před rozhodným dnem 31. 12. 2008. Žalovaná měla zcela přihlédnout k době pojištění žalobkyně jako dobově cizího státního občana, kdy je mimo výslovný a teleologický výklad, že žalobkyně musela splňovat podmínku ruského nebo českého občanství.
9. V podání doručeném soudu dne 10. 6. 2024 žalobkyně opětovně zmínila náleze Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. II. ÚS 2941/17, a citovala z něj právní větu, podle níž existuje možnost, aby obecný soud nerefletoval právní názor Ústavního soudu a v dobré víře předestřel konkurenční úvahy, zjistí-li fakta, kterými bude věc dostatečně odlišena od podoby, v níž byla předtím předložena instančně vyššímu soudu. Dále žalobkyně poukázala na náleze Ústavního soudu ze dne 17. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 387/18, podle něhož ani ve skutkově podobných věcech nelze vyloučit odchýlení od předchozí judikatury, ale když k tomu dojde a účastník to namítá, musí být odchýlení řádně a přesvědčivě vysvětleno. Podle žalobkyně si soud má uvědomit svou odpovědnost před ní jako osobou kvalifikovanou v oboru lékařství I. stupně.

Shodu s prvopisem potvrzuje X.

IV. Obsah spisového materiálu

10. Z obsahu spisového materiálu předloženého žalovaným správním orgánem vyplynuly následující, pro rozhodnutí ve věci samé, podstatné skutečnosti:
11. Žalobkyně dne 12. 12. 2022 podala žádost o starobní důchod před dosažením důchodového věku, a to ke dni X. Ke svému státnímu občanství sdělila, že je bez státní příslušnosti. V rubrice „*Přehled o činnostech a náhradních dobách od ukončení povinné školní docházky až do dne podání žádosti o důchod*“ uvedla dobu pojištění v Rusku mezi lety X a 1999, pro dobu od 18. 1. 1999 do 30. 9. 2022 odkázala na evidenci žalované a v období od 2. 1. 2018 za zaměstnavatele označila společnost EURODOM, spol. s r. o.
12. Žalovaná dne 16. 5. 2023 vydala prvoinstanční rozhodnutí, podle něhož žalobkyni ve smyslu § 31 zákona o důchodovém pojištění ve spojení se čl. 3 Smlouvy starobní důchod nenáleží. Poněvadž žalobkyně není občankou České republiky ani Ruské federace, nelze ve smyslu Smlouvy pro nárok na starobní důchod přihlížet k dobám pojištění získaným na území Ruské federace. Jelikož Ruská federace není smluvním státem Úmluvy č. 108/2004 Sb. m. s., nelze aplikovat Smlouvu na osoby bez státní příslušnosti. Žalobkyně získala ke dni X pouze 23 let a 199 dnů pojištění.
13. Dne 26. 6. 2023 žalobkyně podala proti prvoinstančnímu rozhodnutí, 2023 námitky, v nichž tvrdila, že ke dni X zcela splňovala tuzemské zákonné požadavky na přidělení starobního důchodu. Prvostupňové rozhodnutí žalobkyně označila za nepřezkoumatelné, když byly porušeny konkrétní zákony i jejich teleologický výklad ve vzájemných souvislostech. Žalovaná nejednala se žalobkyní, jako by byla českým občanem. Žalovaná neprovedla žádný důkaz, nezjistila skutkový stav věci a případ nesprávně posoudila, když ignorovala právní úpravu a neodůvodnila, proč rozhodnutí opřela o postup Ruské federace, kterou žalobkyně nežádala o přidělení důchodu. Žalobkyně splňuje povinnou dobu důchodového pojištění dle čl. 14 Smlouvy, podmínku souhrnné doby pojištění v délce 35 let dle čl. 16 Smlouvy a naplnila i podmínku ve čl. 30 odst. 3 Smlouvy.
14. V napadeném rozhodnutí žalovaná potvrdila prvoinstanční rozhodnutí. Žalovaná uvedla, že podle její evidence získala žalobkyně ke dni žádosti o starobní důchod pouze 23 roků a 199 dnů pojištění, čímž nesplnila podmínku získání potřebné doby pojištění. Jelikož Ruská federace není smluvním státem Úmluvy č. 108/2004 Sb. m. s., nelze aplikovat Smlouvu na osoby bez státní příslušnosti. Námitky žalobkyně byly shledány nedůvodnými.

V. Posouzení věci Městským soudem v Praze

15. Městský soud v Praze na základě žaloby, v rozsahu žalobních bodů, kterými je vázán (§ 75 odst. 2 s. ř. s.), přezkoumal napadené rozhodnutí včetně řízení, které jeho vydání předcházelo. Při přezkoumávání rozhodnutí vycházel soud ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.). Po provedeném řízení dospěl k závěru, že žaloba není důvodná.
16. K projednání věci soud nařídil ústní jednání, které se konalo dne 13. 6. 2024. Zástupce žalobkyně argumentoval shodně jako v podané žalobě a v replice. Poukazoval na nedostatečně zjištěný skutkový stav a na nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí.

Shodu s prvopisem potvrzuje X.

Navrhl doplnění dokazování výpisem z evidence obyvatel k prokázání osobního statusu žalobkyně a vyjádřením příslušného orgánu Ruské federace k době pojištění žalobkyně získané na jejím území. S ohledem na uvedené navrhl zrušení prvostupňového i napadeného rozhodnutí a vrácení věci žalované k dalšímu řízení.

17. Žalovaná s odkazem na odůvodnění napadeného rozhodnutí a na vyjádření k žalobě navrhla zamítnutí žaloby.
18. Soud při posouzení dané věci vycházel zejména z následujících ustanovení právních předpisů.
19. Podle § 31 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění *pojištěnec má nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže získal dobu pojištění 40 let a do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše 3 roky. Do doby pojištění potřebné pro vznik nároku na starobní důchod podle předchozí věty se náhradní doby pojištění započítávají v rozsahu podle § 29 odst. 5.*
20. Podle § 54 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění *nárok na důchod vzniká dnem splnění podmínek stanovených tímto zákonem.*
21. Dle čl. 3 Smlouvy *tato smlouva se vztahuje na pracovníky a jejich rodinné příslušníky, kteří jsou občany jedné ze smluvních stran a kteří podléhají nebo podléhali právním předpisům některé ze smluvních stran.*
22. Dle čl. 24 odst. 1 písm. b) Úmluvy *smluvní státy budou s osobami bez státní příslušnosti oprávněně se zdržujícími na jejich území zacházet stejně jako se svými občany ve věcech, které se týkají sociálního zabezpečení (právní předpisy týkající se pracovních úrazů, nemocí z povolání, mateřství, nemoci, invalidity, stáří, úmrtí, nezaměstnanosti, rodinných závazků a jakékoli další nepředvídané události, na kterou se podle zákonů a nařízení vztahuje sociální zabezpečení) s těmito omezeními: (i) mohou existovat přiměřené úpravy týkající se zachování nabytých práv nebo práv právě nabývaných; (ii) vnitrostátní právní předpisy země trvalého pobytu mohou stanovit zvláštní úpravy týkající se sociálních dávek nebo jejich částí plně hrazených z veřejných fondů a dávek vyplácených osobám, které nesplňují příspěvků se týkající podmínky přiznání řádného důchodu.*
23. Dle čl. 24 odst. 3 Úmluvy *smluvní státy rozšíří na osoby bez státní příslušnosti výhody plynoucí z dohod, které tyto státy mezi sebou uzavřely nebo mohou v budoucnu uzavřít, týkající se zachování práv nabytých nebo právě nabývaných v oblasti sociálního zabezpečení, pouze s výhradou podmínek, které uplatňují vůči občanům států, které tyto dohody podepsaly.*
24. Dle čl. 24 odst. 4 Úmluvy *smluvní státy budou s porozuměním posuzovat možnost co nejvíce rozšířit na osoby bez státní příslušnosti výhody plynoucí z podobných dohod, které mohou kdykoli platit mezi těmito smluvními státy a státy, které smluvními státy nejsou.*
25. Žalovaná v napadeném (i v prvostupňovém) rozhodnutí vyšla ze shora uvedeného skutkového stavu, kdy žalobkyně byla v době podání žádosti o starobní důchod, i k datu, od kterého přiznání nároku žádala, osobou bez státní příslušnosti. Postupovala tak v souladu s § 54 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., neboť splnění podmínek pro přiznání starobního důchodu posuzuje žalovaná na základě žádosti žadatele o důchod, a to v souladu s platnou právní úpravou účinnou ke dni předpokládaného vzniku nároku včetně přihlednutí k platným mezinárodním smlouvám. Z toho plyne, že pro posouzení podmínek pro vznik nároku je rovněž rozhodný skutkový stav ke dni vzniku nároku. Žalovaná tak nepochybila, pokud žalobkyni z hlediska uplatnění nároku posuzovala jako osobu bez státní příslušnosti,

Shodu s prvopisem potvrzuje X.

neboť tento skutkový stav byl dán ke dni X, od kterého přiznání starobního důchodu žalobkyně žádala. Stejně postupoval též Krajský soud v Ústí nad Labem v rozsudku ze dne 30. 1. 2012 č.j. 42 Ad 24/2010-52, který byl následně aprobován Nejvyšším správním soudem v rozsudku ze dne 22. 11. 2012 č.j. 6 Ads 67/2012-37, přičemž případ řešený v těchto rozsudcích se skutkově velmi blíží danému případu.

26. Bylo namístě, pokud žalovaná s ohledem na skutečnost, že žalobkyně požadovala započítání dob pojištění za pracovní činnost vykonanou na území bývalého SSSR (a Ruské federace) v období od 1979 do 1998, kdy Ruská federace je nástupnickým státem bývalého SSSR, na daný případ primárně aplikovala Smlouvu (tj. Smlouvu mezi Českou republikou a Ruskou federací o sociálním zabezpečení, účinnou od 1. 11. 2014, vyhlášenou pod Sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 57/2014 Sb. m.s.), která byla účinná ke dni, od kterého žalobkyně žádala přiznání nároku.
27. Žalovaná zcela správně nejprve posuzovala osobní působnost dané Smlouvy, která se podle jejího článku 3 vztahuje pouze na ty pracovníky a jejich rodinné příslušníky, kteří jsou občany jedné ze smluvních stran. Toto ustanovení je tak formulováno poměrně restriktivně, neboť stanovuje podmínku aktuálního občanství jedné ze smluvních stran, přičemž z výrazu „jsou“ je nutné dovodit nezbytnost splnění podmínky státního občanství k okamžiku vzniku nároku na starobní důchod. Nestačí tudíž, že žalobkyně byla státním občanem Ruské federace v minulosti, neboť splnění podmínek pro vznik nároku na starobní důchod se posuzuje ke dni vzniku nároku (tedy v daném případě ke dni X).
28. Z toho plyne, že v případě žalobkyně nebylo možné Smlouvu aplikovat a při posouzení podmínek vzniku nároku na starobní důchod nebylo tudíž ani možné zohlednit doby pojištění získané na území Ruské federace (či SSSR), neboť žalobkyně nebyla občanem ani České republiky, ani Ruské federace. Z tohoto hlediska jsou tak v daném případě irelevantní veškerá další ustanovení Smlouvy, na které žalobkyně poukazovala a která se týkají započítání dob pojištění získaných na území druhé smluvní strany (zejm. články 6, 14, 16 a 30 odst. 3 Smlouvy). Žalovaná tudíž nepochybila, pokud od ruského nositele pojištění nevyžádala potvrzení o dobách pojištění žalobkyně na území Ruské federace ani jinou součinnost, neboť žádné takové potvrzení by nemohlo nic změnit na závěru, že doby pojištění žalobkyně získané na území Ruské federace nemohly být z hlediska nároku na starobní důchod dle českých právních předpisů započítány. O žádosti žalobkyně o starobní důchod uplatněné v České republice jsou oprávněny rozhodnout správní orgány České republiky, které jsou v této souvislosti oprávněny též posoudit, jaká se v dané věci aplikuje právní úprava a zda podle této úpravy žalobkyně podmínky vzniku nároku na starobní důchod splňuje či nikoli. Žalovaná takto postupovala, přičemž na základě výkladu čl. 3 Smlouvy dospěla k závěru, že v případě žalobkyně nelze případné doby pojištění získané na území Ruské federace započíst, s čímž se soud ztotožňuje, přičemž na tomto závěru by nemohlo nic změnit ani potvrzení získané od orgánů Ruské federace, že žalobkyně určité doby pojištění na jejím území získala. Bylo by tak nadbytečné, aby si správní orgány takové potvrzení ruských orgánů vyžádaly. S ohledem na uvedené neshledal soud důvodným návrh žalobkyně na doplnění dokazování potvrzením Ruského nositele pojištění ohledně doby pojištění získané na území Ruské federace.
29. Žalobkyně namítá, že žalovaná neprovedla lustraci žalobkyně výpisem z evidence obyvatel ČR, kterým by zjistila osobní status žalobkyně. V posuzovaném případě ze správního spisu vyplývá a bylo ve správním řízení nesporné, že žalobkyně podala dne 12. 12. 2022 v České republice žádost o starobní důchod před dosažením důchodového věku, s datem přiznání

Shodu s prvopisem potvrzuje X.

nároku od X, žalobkyně byla původně občanem SSSR (později Ruské federace), na vlastní žádost byla ze státního svazku RF propuštěna dne 9. 6. 2000, od tohoto data nemá státní občanství Ruské federace. Rozhodnutím ze dne 7. 7. 1998 jí byl udělen trvalý pobyt na území ČR z humanitárních důvodů, není občanem ČR, je osobou bez státní příslušnosti, a tak tomu bylo i v době podání žádosti o starobní důchod, i k datu X, od kterého přiznání nároku žádala. Tyto skutečnosti žalobkyně v žalobě nijak nerozporovala, sama výslovně uváděla, že je od 9. 6. 2000 osobou bez státní příslušnosti, k čemuž doložila potvrzení Ruského velvyslanectví ze dne 9. 6. 2000, dle kterého byla propuštěna ze státního svazku a pozbyla občanství Ruské federace dne 9. 6. 2020. Uvedený stav byl i ke dni X. Součástí správního spisu je též výpis z ISZR-CIS ze dne 17. 4. 2023, ze kterého shora uvedená skutečnost vyplývá.

30. S ohledem na shora uvedené má soud za to, že ve správním řízení bylo dostatečně prokázáno, že žalobkyně je osobou bez státní příslušnosti. Žalovaná přitom v řízení dostatečně zjistila skutkový stav, a to v rozsahu, který byl potřebný pro posouzení žádosti žalobkyně o starobní důchod, žalobkyně v žádosti uvedla svou aktuální adresu trvalého pobytu, žalovaná rovněž zjistila údaje ohledně historie státní příslušnosti žalobkyně, nebylo tak důvodné, aby prováděla výše uvedené lustrace. Tuto dílčí námitku je tak třeba odmítnout jako nedůvodnou. S ohledem na uvedené neshledal soud důvodným návrh žalobkyně na doplnění dokazování výpisem z evidence obyvatel.
31. Jak je již uvedeno výše, pro posouzení dané věci je klíčové, že žalobkyně byla ke dni X, od kterého žádala přiznání starobního důchodu, osobou bez státní příslušnosti, na což žalovaná v napadeném rozhodnutí poukázala. V takovém případě je třeba přihlídnout též k Úmluvě (tj. k Úmluvě o právním postavení osob bez státní příslušnosti, publ. pod č. 108/2004 Sb. m. s.) a s ohledem na ní posuzovat též působnost bilaterálních smluv o sociálním zabezpečení. Dle čl. 24 odst. 1 písm. b) Úmluvy se smluvní státy zavázaly, že budou s osobami bez státní příslušnosti oprávněně se zdržujícími na jejich území zacházet stejně jako se svými občany ve věcech, které se týkají sociálního zabezpečení s těmito omezeními: mohou existovat přiměřené úpravy týkající se zachování nabytých práv nebo práv právě nabyvaných; vnitrostátní právní předpisy země trvalého pobytu mohou stanovit zvláštní úpravy týkající se sociálních dávek nebo jejich části plně hrazených z veřejných fondů a dávek vyplácených osobám, které nesplňují příspěvků se týkající podmínky přiznání řádného důchodu. K tomu je třeba poznamenat, že Česká republika při přístupu k Úmluvě učinila prohlášení, že mimo jiné článek 24 odst. 1 b) bude aplikován v rozsahu, v jakém to umožňují vnitrostátní právní předpisy České republiky.
32. Soud shledal, že žalovaná postupovala zcela v souladu s čl. 24 odst. 1 písm. b) Úmluvy a s žalobkyní zacházela stejně, jako s občanem České republiky, neboť podle vnitrostátní (české) právní úpravy zhodnotila, resp. započítala dobu pojištění žalobkyně v České republice, a to stejně jako kterémukoli občanu České republiky. Nejvyšší správní soud přitom k tomuto článku Úmluvy v rozsudku ze dne 22. 11. 2012 č.j. 6 Ads 67/2012-37 uvedl, že: „Článek 24 odst. 1 přitom podle zdejšího soudu neobsahuje „relativní prvek“, to znamená, že se v něm smluvní státy, tedy i ČR, zavázaly k určitému postupu bez ohledu na ostatní státy (smluvní či nikoli). V posuzovaném případě tedy není podstatné, že Ukrajina smluvním státem Úmluvy není; Česká republika je článkem 24 odst. 1 vázána zacházet se stěžovatelkou v oblasti sociálního zabezpečení jako se svým vlastním občanem bez ohledu na to, zda se k takovému postupu zavázala i Ukrajina.“ Žalovaná však tento postup dodržela a žalobkyni doby pojištění získané na území České republiky započítala. Pokud se jedná o období od 23. 9. 1985 do 22. 9. 1989,

Shodu s prvopisem potvrzuje X.

toto bylo žalobkyni započteno jako náhradní doba pojištění z titulu osobní péče o dítě ve věku do 4 let dle ustanovení § 5 odst. 2 písm. c) zákona o důchodovém pojištění, nikoliv jako náhradní doba pojištění z důvodu péče o invalidního syna získaná na území Ruské federace.

33. Žalobkyně však žalované vytýkala zejména nezapočítání dob pojištění získaných na území Ruské federace. V této souvislosti je nezbytné poukázat na shora citované čl. 24 odst. 3 a odst. 4 Úmluvy, ze kterých vyplývá, že působnost Smlouvy nelze rozšířit na osoby bez státní příslušnosti legálně pobývající na území České republiky. Ve Smlouvě je totiž výslovně uvedeno, že tato smlouva se vztahuje pouze na pracovníky a jejich rodinné příslušníky, kteří jsou občany smluvních států. Podle čl. 24 odst. 3 Úmluvy jsou však výhody vztahující se dle mezinárodních smluv výhradně na občany vyloučeny z působnosti Úmluvy i v případě smluv uzavřených mezi smluvními státy Úmluvy; v daném případě navíc Ruská federace ani není smluvním státem Úmluvy. Možnost zohlednění dob pojištění získaných na území druhé smluvní strany pro stanovení nároku na starobní důchod je tak třeba chápat jako výhodu, která dle Smlouvy přísluší pouze občanům (České republiky či Ruské federace), přičemž ve smyslu čl. 24 odst. 3 Úmluvy nelze takovou výhodu poskytnout osobám bez státní příslušnosti. Ke stejným závěrům dospěl Krajský soud v Ústí nad Labem ve shora uvedeném rozsudku ze dne 30. 1. 2012, č.j. 42 Ad 24/2010-52, kde rovněž uvedl: „*Ve vztahu k eventuelní možnosti rozšířit výhody plynoucí ze Smlouvy s Ukrajinou i na osoby bez státní příslušnosti soud uvádí, že taková snaha by musela být vedena výhradně na úrovni revize obsahu uvedené Smlouvy s Ukrajinou nějakým dodatkem. Jednostranné rozšíření působnosti uvedené smlouvy bez dohody s druhým smluvním státem není možné. Pokud se dva suverénní státy dohodnou o recipročním poskytování určitého zvýhodnění občanům smluvních států, lze takovou mezinárodní dohodu změnit a rozšířit její osobní působnost opět pouze na základě konsensu obou smluvních států.*“ Jeho závěry pak potvrdil Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 22. 11. 2012, č.j. 6 Ads 67/2012-37.
34. Z hlediska porovnání posuzovaného případu s případem řešeným ve výše uvedených rozsudcích č.j. 42 Ad 24/2010-52 a č.j. 6 Ads 67/2012-37 pak není rozhodné, že v dané věci byla Smlouva mezi Českou republikou a Ruskou federací přijata (tj. platnost Smlouvy od 1. 11. 2014) později, nežli Úmluva. Smlouva totiž obsahuje jednoznačné ustanovení čl. 3 vyjadřující vůli smluvních stran zúžit její působnost pouze na ty pracovníky a jejich rodinné příslušníky, kteří jsou občany jedné ze smluvních stran. To ostatně potvrzuje též předkládací zpráva ke Smlouvě pro Parlament ČR, dle které *Přes snahu české strany dokument nekryje všechny osoby pojištěné ve smluvních státech, ale výhody z něj plynoucí jsou omezeny pouze na občany smluvních států (článek 3)* (dostupná na <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=79547>).
35. S ohledem na to, že žalobkyně k rozhodnému dni nebyla občanem jednoho ze smluvních států Smlouvy (České republiky nebo Ruské federace), nebylo možné jí započítat dobu pojištění získanou na území Ruské federace (včetně bývalého SSSR). Žalobní námitky jsou v tomto směru nedůvodné.
36. K námitce žalobkyně, že podléhá režimu zákona č. 91/2012 Sb., a proto je oprávněnou žadatelkou o starobní důchod, je třeba uvést, že předmětem úpravy zákona č. 91/2012 Sb. jsou soukromoprávní poměry s mezinárodním prvkem a řízení o soukromoprávních věcech, v němž je obsažen mezinárodní prvek. Pro soukromoprávní poměry je charakteristické, že jejich účastníci mají zásadně rovné postavení, které se projevuje také v řízení o těchto poměrech. Pojem „*soukromoprávní poměry*“ zahrnuje poměry v rámci hmotného soukromého práva, tedy práva občanského včetně rodinného a práva obchodního a

Shodu s prvopisem potvrzuje X.

pracovního. Jak se uvádí v § 1 odst. 1 občanského zákoníku, ustanovení právního řádu upravující vzájemná práva a povinnosti osob vytvářejí ve svém souhrnu soukromé právo. Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného. Důvodová zpráva k § 1 občanského zákoníku uvádí, že stavba první věty poukazuje na hlavní rysy: ta právní pravidla, která upravují práva a povinnosti mezi osobami vzniklá z jejich soukromého styku, spadají do sféry soukromého práva. Druhá věta § 1 občanského zákoníku výslovně vyjadřuje dualitu soukromého a veřejného práva. Zatímco normy soukromého práva zasahují vzájemný styk osob, normy veřejného práva zasahují styk osoby a orgánu veřejné moci nebo vzájemný styk těchto orgánů. Pro soukromé právo je klíčová zásada autonomie vůle, pro veřejné právo platí zásada objektivit – orgán veřejné moci může svou moc uplatnit pouze k zákonným účelům a v zákonném rozsahu. Právo sociálního zabezpečení, do něhož náleží i úprava důchodového pojištění, jednoznačně spadá do práva veřejného, které není předmětem úpravy zákona č. 91/2012 Sb., a to i vzhledem k absenci rovného postavení žadatele o důchodové plnění s orgánem správy sociálního zabezpečení. Na závěru, že právní věc žalobkyně nelze podřadit do režimu zákona č. 91/2012 Sb., nic nemění ani jeho ustanovení § 28 odst. 3 upravující situaci, při níž osoba nemá státní občanství žádného státu či její státní příslušnost nelze zjistit. Tato úprava postavení apatridů se totiž týká jen soukromoprávních poměrů a není možné ji aplikovat v řízení o uplatňovaném nároku na starobní důchod. Procesní a exekuční imunita cizích států v § 7 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., jíž se žalobkyně dovolávala, s projednávanou věcí nikterak nesouvisí.

37. Soud neshledal důvodnou ani námitku ohledně pochybení spočívajícího v neumožnění žalobkyni nahlédnutí do spisu. Ze správního spisu nevyplývá, že by žalobkyně v průběhu prvoinstančního ani námitkového řízení požádala o nahlédnutí do spisu. Žalobkyně nepožádala ani o předložení podkladů pro výpočet důchodu dle § 88 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.
38. Není zřejmé, proč žalobkyně poukazovala na nález Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. II. ÚS 2941/17, který se věcně vztahoval k řízení o žalobě na příkazání pozemků do vlastnictví za náhradu formou započtení vzájemných pohledávek. V části IV. „Právní posouzení“ odůvodnění jsou uvedena žalobkyní citovaná pravidla o kasační a precedenční závaznosti nálezů Ústavního soudu. Z prvoinstančního i napadeného rozhodnutí však nevyplývá, že by na případ žalobkyně bylo aplikováno soudní rozhodnutí, jímž by se porušily závazné právní závěry vyslovené v nálezu Ústavního soudu. Rovněž není na místě aplikace nálezu Ústavního soudu ze dne 17. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 387/18, v němž věcně šlo o náhradu škody od státu za snížení hodnoty podílu na majetku podílového fondu ve výši rozdílu mezi částkou vynaloženou na nákup podílových listů a částkou obdržanou na vyrovnání podílu v průběhu likvidace a insolvenčního řízení jako podíl na likvidačním zůstatku majetku podílového fondu. Stěžovatel namítal, že u některých žalobců v obdobných věcech bylo za prokázané datum nabytí podílových listů již jen z termínovaných kupních smluv, zatímco v jeho případě se tak nestalo. Ústavní soud v takovém přístupu shledal narušení předvídatelnosti soudního rozhodování, zákazu svévolného rozhodování a ochrany legitimního očekávání účastníků řízení. Ve věci žalobkyně však nebylo rozhodováno jinak než ve skutkově obdobných případech, resp. žalobkyně nezmínila žádné soudní rozhodnutí vztahující se k problematice prokázání doby pojištění v Ruské federaci, jež by nebylo respektováno.
39. S ohledem na shora uvedené lze uzavřít, že žalovaná nepochybila, když zamítla námitky žalobkyně proti prvostupňovému rozhodnutí, které bylo vydáno v souladu se zákonem.

Shodu s prvopisem potvrzuje X.

Napadené rozhodnutí nevykazuje takové vady, k nimž by soud musel přihlédnout ex offio, jelikož je srozumitelné a přezkoumatelné, stejně tak i předcházející prvoinstanční rozhodnutí. Žalovaná se v napadeném rozhodnutí vypořádala s důvodem vedoucím k zamítnutí žádosti o přiznání starobního důchodu. Při přezkoumání zákonnosti napadeného rozhodnutí a jemu předcházejícího řízení nebyly zjištěny žádné skutečnosti, které by byly způsobilé k jeho zrušení a vrácení věci žalované k dalšímu řízení.

40. S ohledem na shora uvedené dospěl soud k závěru, že žaloba nebyla podána důvodně, a proto ji podle ustanovení § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítl.
41. Výrok o nákladech řízení je odůvodněn ustanovením § 60 odst. 1 s. ř. s., když žalobkyně ve věci úspěch neměla a žalované žádné prokazatelné náklady řízení nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližze následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 13. června 2024

JUDr. Dana Černá v. r.
samosoudkyně

Shodu s prvopisem potvrzuje X.